



ԵՐԾՈՒՄ
ՍՆԱՍՏՈՒՐԱԿԱՆ

ԹՈՒՈՒՑԵԱԼ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐ ԹԵՒՕՔ
ՅԱՐԺՐՈՒՆԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆԻՆ ՎԱՐԱԳԱՅ
ՈՐ ԻՎԷՆՏՈՍՊ

Դ • ՀԱՏՈՐ

1859

ՕԴՈՍՏՈՍ

ԱՎԱՆԻՒՄ ԱՍՏՈՒԱՆՊԸՇՏՈՒԹԵԱՆ
ԵՎԷՆՏՈՍՊ ԶԱՐՑՆ

ԱՐԿԱՐՈՒՆԻ ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿՈՍՈՍ ԲԱՆԹՈՒՆ ԵՒ ՓԻՆՈՆ
ՎԱՐԱՊԵՏ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ

Երկրին սորա քաջալարժ հմտութեամբ ծաղկեցան
յիսխներբորդ պարու առ որս խկարկես ճշմարտեցաւ ա-
ռաւ վեհաբանին Ստղովձոնի, զի մանուկ էին մտալարժ եւ
ոգւոյ բարւոյ զխոնկան :

Ղաջնոյն սոցա վիճակեցաւ ձեռնադրութեամբ Տ. Սահակայ կաթողիկոսի բարձրանալ յաթոռ Եպիսկոպոսութեան Արշարունեաց գաւառին՝ զի պայծառացեալ ծաղկեսցի այն եպիսկոպոսական գաւաղան՝ հոգեւորական իշխանութեան : Եւ զի էր այր ամեղէն տառից հմուտ թեամբ փարթամացեալ, խնդրեաց ՚ի սմանէ երեւելի իշխանն Վահան կամարական առնել զմեկնութիւն ընթերցուածոց եկեղեցական պաշտամանց, ծխից, ասնից, եւ պահոց : Զսուսջինն թէ եւ բացէ ՚ի բաց հրաժեշտ տուեալ հեռացաւ՝ անբաւական զանձն վարկանեւոյն այնմ բարձր խորհրդեանց բացատրութեան : Բայց ՚ի վերջոյ պարտասեալ ՚ի կարի թախանձանաց երանելի առն հոգեւորի, ձեռն արկեալ կատարեաց բարեվայելուչ շարամանութեամբ . եւ մատուց խնդրողին յինքենէ առն բարւոյ ՚ի լրումն փափագանաց եւ ՚ի մխիթարութիւն հոգեւորական. որպիսեօք միշտն վարժեալ էին աստուածասէր իշխանք եւ տանութեաբք այնմ դարու, հոյեւորական ՚ի մրմունջս պարսպեալ մխիթարութիւն դտանել, եւ դիխդ՝ մտաց իւրեանց յաբաժամ՝ յարթնութեան զգաստացուցանել :

Իսկ երկրորդին՝ այն է Փիլոնի յողնիմաստ թարգմանիչ Վարդապետի պատահեալ եղեւ պատրիկն Ներսէս կամ սարական՝ որդի վերոգրեցելոյն Վահանայ՝ որ ինչպիսեայն ՚ի Փիլոնէս թարգմանիչ ՚ի Հայ լեզու զՅունական պատմագիրն Սոկրատայ . որ եւ կամակար յօժարութեամբ թարգմանեաց եւ մատուց հօրն հանդոյն առն ընթերցասիրի եւ ուսումնասիրի :

Երկրորդունց՝ սոցին աշխատութիւն արդիւնաւոր՝ զարդ երեւելի յաւելին ՚ի թանգարանն հայկական դպրութեան . յորոց հմուտեանց ՚ի գանձուց՝ մանկտի հայասեռ իբր

ի հարադատ հօր վաստակոց ձեռս արեւել ահադձուռն հա-
նէ զփաստս լուսաւոր եւ ողջամիտ վարդապետութեան :

Նոր իշխանք՝ տեսլիք հայկազունք՝ զաչս ի վեր կաշեալ
նայեցարուք ի հին դարս ձերում նախնեաց . տեսէք զջանս
եւ զուսումնասիրութեան նոցին զմեծ փայթ . զի ոմն մեկ-
նութեան հայցէ առնել մատեան, ոմն թարգմանութեան
պաղատէ լինել պարագորդ . ոմն ազգային տոհմաթիւ
պատմութեան յորդորէ կալ վիպասան : Այսպիսի քաջալեր
բանիւ խրատուսեալ զեկեղեցական եւ զուսումնականայն
դաս՝ ետուն առնել զարմանալիս եւ շարադրել մատեանս
յոյժ երեւելիս . որովք եւ ինքեանց անուն անմահացաւ ի
բազում դարս :

Հոտ ոմանք յամենայն ուրեք բանս սողտանաց եւ
քարինս բամբասանաց անխիղճ մտօք առ որ զժամանակիս
հոգեւորականօք եւ զուսումնականօք արձակեալ՝ անուղղաց
դատաստանաւ դատափետ առնեն ասելով անախտան են
այժմայ հոգեւորականք եւ ուսումնականք . լոկ անուամբ
միայն փրքանան . ծուլութեան եւ փառասիրութեան միայն
են հետամուտ . ուր է գրաւոր աշխատութիւն նոցին եւ
այլն : Առ որս վստահութեամբ պատասխանեմ թէ՝ նախ
ինքեանք որպէս պարտն է յօժարեացին լինիլ իշխան ըստ
նախնի դարուն իշխանաց, ապա յետ այնորիկ դիւրագոյն է
զուսումնականն ըստ այնմ ուսումնականաց՝ լինիլ արդոյ
մատենագիր : Բայ բոլորովին անտեղի է սառնն որ տես-
նա բազումք յահէ իշխանաց մտանեն յարքնալութիւն :

()՝ ուրեմն մի դատարեցի յորդոր՝ խրատուսանք եւ
քաջալեր տերանց եւ իշխանեցելոց, տես թէ՝ բանի բեղմնաւոր
առատութեամբ ծաղկի աշխատութիւն սիրտջան բանահիւսի :
Բանիք ոմանք ի բանիքուն գիտնաւորաց (մանաւանդ ազգա

յինք) ոչ բարեոյ հանդիպելով ոգւոյ եւ ժամանակի . խորա-
 թախիժ սրտիւ եւ տոջոր հառաչանօք ելին մեկնեցան եւ
 խռովեալ գնացին 'ի հայրենի աանէս . ընդ որս եւ անբաւ
 հմտութիւն եւ կենցաղօգուտ գիւտք 'ի խաւար տապանի
 կորեան . որք են իսկապէս կորուստ մեծ եւ անգտանելի .
 կորուստ՝ որ բազմօք աւաղելի է քան զկորուստ Արշակունեան
 թագին , եւ տիրապետական ճոխութեանց . զի մինն մարմ-
 նաւորին միայն էր նուազութիւն ճոխութեան եւ ստրկու-
 թիւն ժողովրդեան , բայց միւսն մարմնոյ եւ հոգւոյ միան-
 ցամայն էր բարին՝ որ չըջեալ անգիւտ ծածկեցաւ .

•••••
 ԶԱՆԴԻՍԱՐԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՇԷՆ ԱՌԱՔԻՆԵԱՑ .

Ա . ԳԱԳԻԿ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱՇԷՆ ԵՒ ԱՌԱՔԻՆԱԶԱՐԻ
 ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ .

Հանձարեղ եւ առաքինի գիւցազն Գագիկ , իր բարա-
 կամտութեամբ եւ իմաստութեամբը աղէկ գիտէր որ
 մարդկային ազգին ամէն մէկ օգտակար եղող յառաջադի-
 մութեան վերաբերեալ բաներուն խորերը քննելով եւ ա-
 մէն յաջող եւ ձախորդ պարագաներուն նախատես ըլլալով
 անոր կարգ եւ կանոն մը հաստատելու է որ , գործը թէ քիչ
 աշխատութեամբ եւ թէ դիւրին ու յաջող եղանակաւ մը իր

վախճանին հասնի .

Ահա իր այս խոհականութեամբը եւ ազգասիրական ոգւովը մտածեց, թէ ինչ կերպով ազգը խաղաղութեան երջանկութեան եւ բարեկեցութեան մէջ կրնայ պահել, հոգ տարաւ թէ ինչ միջոցներով հնարքներով այն բազմաթիւ թշնամեաց դէմ դնելու կարող կրնայ ըլլալ. ասոր համար ամէնէն առաջ պատերազմական արուեստին մէջ աղէկ վարժուելով իր քաջութիւնը բազմապատկեց, որով սկսեց Հայաստանի մէջ եղող աւազակաբարոյ եւ գաղաւթաւ թշնամիները բռնուն զօրութեամբ հալածել, եւ շատ գաւառներու բերդերու տիրելով ընդարձակեց իր տէրութեան սահմանները .

Հայրենասէրն Գագիկ աղէկ գիտէր թէ արդարեւ թագաւոր մը իր հպատակներէն կրնայ անխնայ կերպով ուղածին չափ հարկ առնել, բայց թագաւորի մը վստելուչ եղած յատկութիւններէն մէկն ալ առատաձեռնութիւնն ըլլալը գիտնալով՝ որով աւելի սիրելի եւ գովելի կըլլայ իր ժողովրդեանը, եւ ազգին հարստութիւնը իր թագաւորութեանը մեծ փառք եւ անսպառ գանձ մը սեպելով, իր առատարտութեամբը արքունական հարկերը քիչցուց. եւ շատերն ալ բոլորովին տուրբէ ազատ ըրաւ որ, թէ իր այս պատուական յատկութեանը համար եւ թէ ասոր օրովը որչափ խաղաղութեան մէջ էր Հայաստան կը նկարագրէ Ասողիկ ըսելով թէ, « Ոչ ոք էր որ զարհուրեցուցանէր զՀայաստանեայս մինչեւ ցօր գրելոյ իմոյ զբան յիշատակիս այսօրիկ. զի էր այր սրամիտ եւ վարժ ՚ի պատերազմի եւ առատաձեռն ՚ի բաշխելն, եւ զբաժ հարկաց յոլովից տեղեաց ազատեաց » . Եւ դարձեալ իր հոգեմտութեանը ու կրօնասիրութեանը համար կըսէ. « Եւ զկիւրակեացն զգա-

այդան պաշտօն սաղմոսերգութեան կատարէրդ : Ահա այս
դիւցաղն թաղաւորը այսպիսի առաքինական գործքերով
բարեպաշտութեամբ եւ բաշագործութեամբ իր նախնիքնե-
րէն աւելի գերազանց հանդիսանալով , փառաւորեց ազգը
եւ Բագրատունեաց տէրութեանը մեծ պարծանք եղաւ :

Արշարեւ կը ցաւի ազգասիրին սիրտը այն փառաւոր
իշխանութեանց եւ փառաց նշոյլներն հետքերն անգամ ան-
յայտ ըլլալուն համար . այն իրաւամբ կը պանկայ այն աշխարհ
հաշէն պանծալի թագաւորաց եւ աշխարհական նախորարաց
գոնէ Ճշգրիտ պատկերը ունենալու՝ եւ անոնց հայրաբար
եւ տիրական հայեցողածքնին հսկայազօր եւ դիւպաղն կերպա-
րանքնին , եւ իրենց հրամաններուն սպասող Հայկազուն ա-
հագնատեղիւ զրահաւորեալ զօրքերով իրկաթի պարսպինման
շրջապատած ըլլալնին տեսնալով , գոնէ բիշ մը սփոփի ու
մխիթարուի . բայց ափսոս որ հիմայ նչ այն պատկերը եւ նչ
ստուերը կայ , միտքն թէ գոնէ թող մխիթարէ ազգերնիս
ժամանակիս խաղաղութիւնը լուսաւորութիւնը եւ մեծա-
մեծ յառաջադիմութիւնները . թող մխիթարուի ազգ երնիս
եւ միանգամայն երախտագէտ ըլլայ Օսմանեան բարեխը-
նամ կառավարութեան որ , ազգին մեծ մասը անոր պաշտ-
պանութեան տակը խաղաղութեամբ կը կառավարուի եւ
կը պաշտպանուի :

Դ. ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ՈԳԻ ՓԱՌԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ :

(Զօղողութեան ձեռնառութեամբ երբ որ մէկմը շատ տպրանաց համբարներ եւ ստակի գումարներ իրարու վրայ դիգելու աղբիւրներ կ'գտնէ՝ ու կորստական ընչից վաստակն կ'դիւրանայ իրեն , կամ թէ հայրենական միացած անբաւ հարստութեան գանձեր իւր չորս կողմը պատած կ'գտնէ՝ ալ անկէց ետեւ ինք զինքը հասարակութեան աստիճանէն դեր 'ի վերայ մտածելով . եւ բնութեան մէջ լրացեալ անհատ էակիմը տեղ զինքը դասելով՝ կ'սկսի փշաւալ հպարտութեան չար ախտիւեւ փառասիրութեան պփփայլի մոլութեամբը խենեղացած , կուզէ որ ամենայն ոք իրեն պաշտօն յարգանայ մատուցանեն :

Քանի երթայ մտածութիւնն կ'բարձրանայ՝ բնականաբար իրեն փառասէր սրտին խիստ փոքր գայով՝ մեծցունելու ձեռք կ'զարնէ , (բնաւ միտ չի բերեր որ՝ երեք կանգուն խաւար տնակէ մը ուռի թեղ չի պիտի ունենայ աշխարհիս վերայ) : Առճառքներն կնդարձակէ՝ յաճեալ ընդ ծով եւ ընդ ցամաք մէկ նոր եւ աւելի վաստակ մը գտնելու փափոգով՝ գլխերուան բռնն անգամ՝ աչքէն հատած է . (չտեսնէ իմ բոլոր բաժինս հրեգ կանգուն կտաւ մինակ պիտի հասնէ ասոնցմէ) : Սիրամարգի (թաւուզ դուշի) նման ամենապեղ պայծառութեամբ վրան գլուխը նաւանագ զարդարել կ'նայէ , առանց ոտուքներուն

այն է հոգւոյն սեւութիւնը տեսնալու , որ ծխներուդաց
 ձանձախարիթէն եօթն տասիճան աւելի սեւութեամբ աղ-
 տոտած է : Ուրիշի փառաւորութիւնն իրեն խաւարասէր
 աչքերուն խիստ փնասակար կուգայ . երբ կ' տեսնէ որ ջան-
 քով չի պիտի կրնայ անոր հաւասարիլ կամ անկէց վեր անց-
 նիլ՝ բազմատեսակ խորամանկական մեքենաներ պատրաս-
 տելով, ընկերին վարկումն՝ համաւ կոտրելու ետ եւէ կիյ-
 նայ . եւ որովհետեւ հարստութեան եւ ստակի ուժով շատ
 հացկատակ կողմնակիցներ ստացած է՝ անոնց ձեռքով շատ
 մեծամեծ եւ անասելի չար եւ անաստուած որոգայթներ
 լարելով՝ Եղիական պատերազմն կ' շարունակէ հակառա-
 կորդին դէմ . ատելութիւն , թշնամութիւն , յախանձ , երկ-
 պառակութիւն եւ ամենայն չարիք թագաւորած է սրտին
 մէջ : Կ' ջանայ ու կ' ջանայ ինք զինքը միայն ցոյց տալ
 աշխարհի . բնութեան պարզեւ գեղատեսիլ արեւու զո-
 ւարձալի ճառագայթներն՝ իւր վրայ միայն ծագիլ կուզէ .
 դալարեսոյ կեանք տուող զուարթարար անձրեւոյ կաթիլ-
 ներն՝ իւր պարտիզին կամ արտին վրայ միայն ցօղիլ կամի :
 Իւզացւոց Արեօսս թագաւորի նման՝ ապակեղէն ոսկե-
 կազմ փալիւրն գահերու վրայ նստած՝ իւր հպատակնե-
 րէն աստուածական պատիւ եւ յարգութիւն առնելու
 կ' ցանկայ : Արեւեաց տէր չար վասակի փառն փիտաղեալ՝
 բոլոր հայաստան ոտնակոխ եւ հաւատուրաց լինելուն չի
 նայեր՝ միայն թէ ինքն մեղօք թագաւորէ ամենուն վրայ :
 Մեծին Նաբօլէոնի ուշադրահակալութեան գինովն յիմարած
 աշխարհի կործանումն եւ աւերումն չիտեսնար՝ միայն
 թէ ինքն յարեւելից եւ յարեւմտից կայսր կոչուի .
 ով խելագար աւերակացը վրայ պիտի թագաւորես :
 Եւ վերջապէս առանց վայրանկումն անկանգնելին

մտածելու՝ դիւաց իշխան սադայէլին նման իմ աթոռս
անպերուհն մէջ դրած՝ գերագոյն էակին պիտի հաւասարիմ
մտաբերելով՝ անհանգիստ փորձեր կ'ընէ :

Եւ ողորմելի խելագար՝ ինչ կաշխատիս թիչ անհանգըս-
տութեամբ կ'տառապիս : անշուշտ վերագրեցելոց վերջի
պատիժն բեզի համար ալ պատրաստուած կմնայ . ժամանակն
միշտ շարժողութեան մէջ լինելով՝ երբ յաջողութեանդ
անիւն ներհակին կսկսէ դառնալ , այն բարի վտակներն որ
մեղր եւ կամն կ'բղիւնցունէին բեղձ դառն եւ ժահահոտ
շարաներ բղխել կ'սկսին . բարեկամներդ եւ հացկատակ
սեղանակիյներդ անհաշտ թշնամի եւ ոտնհար . բազմութիւն
ստացուածոցդ կենացդ կենախուզ . շինած մեծամեծ ապա-
րաններդ անձինդ գերեզման եւ բանտ խաւարչախն կը
դառնան : Թէ որ լիւղացի Արեստն ես՝ տիեզերակալ Ար-
տաշէս մի ալ քեզի վրայ հասնելով՝ երբ երկամի հրացեալ
կասկարաններու վերայ փափկութեամբ սնեալ մարմինդ կայ-
րի կ'ձարձատի՝ այն միջոցին աւաճող փառացս անցաւորի ո
կոչել միտքդ բեր : Եթէ սիւնեաց իշխան Ղասակին ախ-
տովն ես՝ արդարութեան վճռով դատապարտուած Հազ-
կերտի մահահոտ բանտն , եւ քիթէդ բէրնէդ նեխու-
թեամբ դուրս թափուած զազրատեալ որդիքն եւ յուսա-
հատութեամբ հեղձամղժուկ մեռանելով՝ հոգիդ ստոանայի
իշխանութեան ներքեւ յաւիտեական գրու զնելդ միտք
բեր : Եթէ Նաբոլէոնին՝ դառն սքաորանաց սուրբ Հեղի-
նէ կղզին եւ այն վշտաբեր կեանքն մտածէ : Իսկ եթէ չար
սադայէլի ախտիւն ես՝ անոր ստորակործան անկանգնելի
անկումն եւ սանդարամետականաց մշտամեռ եւ անվախճան
բնակիչ լինելդ՝ սոթմէն մտածէ : Թէ որ Ապիտոնայում բա-
ղաքն ես , ահա տէրուքն աշխարհագուժ վճիռն կ'որոտայ

ասելով, « որ մինչեւ յերկինս բարձրացեալ ես՝ մինչեւ 'ի
դժոխս իջես » քեզի անկողին թող լինին մեքեր եւ ան-
վախճան գեցեր . որ մարմնոյդ ծուծն ծծեն :

Վարդեր դորցիր փռասէր ոգի՝ յարեւելս կոյս դարցիր
ծաղկնկեց եւ շուտով ժառամ փառացդ ոչնչութիւնը իմանա-
լով՝ մեծին Սողոմոնի բարի ու զղջման եղանակն ձեռքդ
առած գոչէ ասելով :

« Եւ եմ եւ ես մարդ մահկանացու հանգոյն ամենեւ-
ն յուն եւ ծնունդ հողածնի նախաստեղծին եւ յորովայնի

« մօրնկարեցայ մարմին . . . Եւ ես եղեալ՝ զհասարակաց

« օդն ձգեցի յիս : եւ 'ի նոյն 'ի նմանավիշո յերկիր անկայ :

« Զառաջին բարբառն զնմանն ամենեցուն նոյն գլուխկ

« լացեալ , 'ի խանձարուրս անայ եւ 'ի հոգս : Ոչ որ 'ի

« թագաւորաց այլազգ ինչ սկիզբն կալաւ լինելոյ : Ա'ի

« մուտէ ամենեցուն յաջիարհ՝ եւ մի եւ հասարակաց

« իմաստ է . 1 . 6 . Մէկնիչ Սարգիս շնոհալւոյ քաղցր խը-

« րառներուն լաւ միտ դնելու է որ կ'սէ :

« Եւ արդ՝ մեք զայստօիկ տիրապէս գիտեալմ մի զար-

« մասցուք ընդ փառս ծաղկնկեցս , եւ մի երանեսցուք

« մեծատանգն . զի ոչ միայն քան զծաղիկ խոտոյ դիւրա-

« թառամ են փառք նոցա , այլ եւ քան զսարդիստտայն

« եւս անարդագոյնք . իբրեւ զստուեր եւ գերազ են կեանք

« նոցա . զի քոյ հաւատալ գրոյ 'ի վերայ Զոյց քան զմե-

« ծութիւն նոցա 'ի վերայ նոցին :

« Եւ քան արագավախճանք են եւ դիւրալճասիւիք՝

« մինչ զի եւ քան զպղպջակս անձրեւաց արագացոյնք

« պատառին եւ անյայտին . եւ զմեղան որ 'ի շահլոյն շա-

« հեալ ընդ ինքեանս առեալ տանին , զրկեալք անցաւո-

« րօքս յանտի փառացն՝ եւ 'ի նոսին ոչ վայելեալք . . . »

Դ Եւ արդ՝ զայստօխկ լսելով մեծատունք՝ զղջացարուք ՚ի
 Դ սիրտս ձեր, եւ շահեցարուք զանձինս՝ եւ զորդիս ձեր,
 Դ երկընչելով ՚ի դատաստանացն Աստուծոյ, իբրու պատ-
 Դ ճառ գոյով կորստեան անձանց՝ եւ որդւոց ձերոց, տուք
 Դ ասէ ողորմութիւն Եւ ամենայն ինչ ձեր տօրք է ։
 Դ Ստացարուք աստի մեծութեամբս զանտի մե՝ ու թիւնն ։
 Դ ոչ եթէ վարդապարետ քեզ աստուած զմեծութիւնդ, եւ
 Դ կադուց զքեզ մատակարար եւ վերակացու ընչից իւրոց,
 Դ որպէս զի յանարժանն ծախեսցես եւ զմեզս գործեսցես
 Դ Այլ որպէս զի սոքօք զանձառ բարին ժառանգեսցես ։

• • •

Նխագիւր գինեմու անխանց ։

Ընադորոյն սպանդարամետի (չաստուած խախտ-լեւան)
 զուարթադէմ ճոմս առեալ շրջի յերկրէ յերկիր արկանել
 յիւր հեշտանուէր թակսլթն զօրս գտանէ ՚ի զեղխասէր
 անձանց ։ ՚ի գտանելն՝ փարի զնոքօք ։ շողաբորդէ, սիւէ սերտ
 սիրով բարեկամ զինքն զգացուցանէ նոցին ։ որոց տայ պատ-
 լաստել զանուշակ զինին զեղեցկադոյն ։ զոր առեալ գինե-
 մուից ՚ի ձեռսն՝ նախ երգեն տարփալի երգս զմայլեալ ՚ի
 աս սիրահար գինւոյն ։ ապա մաղթեն կենթանութիւնս
 առ խրախճանալից ընկերսն կոչելով յօղնութիւն սպան-
 դարամետն (Եւ ալլա՛) ։ Ըմպեն ախրժանօք ծծեն զշրթ-
 թունս, եւ ընդունին ընկերալցացն անդրադարձն (ան՝-լ)
 բարեմաղթութիւն ։ ողբեն, թախանձեն, ստիպեն որոց ոչ
 կամին ըմպել ։ զնոյն կրկնեն, երեքկրեն ։ եւ ոչ տան դադար

հանգչիլ յաշխատութեանց գինեգիր գաւաթին . գոչեն
բարձրագոյ աղաղակաւ . ծափ ըստ ծափի հարկանեն յալ
եւ յահեակ երերալով . յօրինեն երգանորանորս եւ 'ի սէր գիւ
նւոյն նուագեն . յառնեն 'ի կայթ եւ 'ի պար . ուրախա
զուարճ ոստոստեն , անգէն սպանդարամետի 'ի սիրտ բեր
կրրեցեալ թերագիր լինի յաներեւոյթս՝ յաճախել յուժպս
յանուշակ գինւոյն . մինչեւ առեալ զնոցին բանականու
թիւնս եւ զգայութիւնս միապամայն , մեկնի սիգաճճմ ըստ
յաղթութիւն իւր արիաջան . գնայ տալ աւետիս պար
կեանց՝ սրել մկրատն Ատրուպեսոյ . եւ ինքն իջեալ 'ի սան
դարամետն՝ պատրաստել տեղի լափիւրինդ ոսական գինեմոլ
սիրելեացն . Վախճան տան ապա չուառականքն խնջոյց
անագան ուրեմն . պատրաստին գնալ 'ի տունս իւրաքանչիւ
րոցն . ճորպէս . որմզորմայն զինքեանս արկանելով . երբեմն
յերկիր գլորեալ եւ դարձեալ կանգնեն . բարբառեն ան
հեղեղս զուրկ 'ի բանական խօսից . գնան մտանեն 'ի
տունս իւրեանց յորում գտանի ոչ ինչ 'ի պարէնից , եւ ըն
չաթափ բողբոլին . հայհոյեն՝ անայոք են՝ գանս հարուածս
հասուցանեն խղճալի ընտանեացն , որք անուաղ եւ նօթիս
սպասեն յերկարաձիգ ժամս գիշերոյն . 'ի վերջոյ նշեն
յանկողնի անասնօրէն եւ թմրին մինչ 'ի ծագումն արեւ
ուս . ահա տեսանեն զինքեանս սթափեալ 'ի գինւոյն . յա
մօթի հարեալ չիշխեն յերեսս մարդոյ . հայիլ եւ խօսակից
լինիլ ընդ բարեկամս եւ ընտանիս իւրեանց . յորոց լսեն
յանդիմանութիւնս սաստկագոյնս եւ ոչ այնու զգաստա
նան . մինչեւ կտրեցէ անգութ մկրտոն Ատրուպեսոյ զթել
տարաժամ կենացն . անագան ուրեմն անապաշաւ . 'ի տար
տարոս սանդարամետականացն զինքեանս իջեալ տեսանեն
աւաղեն զանձինս 'ի կորուստ մատնեալ . վայ եւ եղուկ կար

գան. զի անմոռութեան իւրեանց եղեն զոհ դատասպարտելի.
 'ի կարգս զեղխտաւր եւ գինեմոլ անձանց տանջին չարա-
 չար անսպառ եւ անզրաւ տանջանօքն :

Վտանխն արդեօք 'ի քեզ ո՞վ Հայաստան հոգեկորոյս մո-
 լութիւնքս սյա. այո՛, շուրջ ած գոչս քո եւ տես թէ քանի՞ք
 ոմանք միտեցան յայս՝ կորուսին զինչս եւ զվաստակս իւ-
 րեանց. բազումք այիք են որք ճիշեալ 'ի ներքոյ ծանր պար-
 տուց 'ի պատճառս զինեմոլութեան. թողեալ անտերունջ
 զընտանիս իւրեանց 'ի մեծի կարօտութեան գնան 'ի պան-
 զխտութիւն. յերկարաձիգ ամս դեգ երին անդ 'ի թշուա-
 ռութեան եւ 'ի չարսխտութեան գինեմոլութեան. չանսան
 բնաւ բանից իմաստնոյն թէ « Անառակ է գինի եւ թշ-
 նամանող արբեցութիւն. ամենայն որ խառնակի 'ի նա՛ւ՝ չէ
 իմաստուն » : սիրեն զեղխտութիւն եւ ատեն առաքինու-
 թիւն. պատուեն զուրիտութիւն եւ պարսաւեն զգիտութիւն.
 եւ լինին առակ նշաւակի 'ի մէջ Ազգին. եւ չարութեան
 օրինակ զաւակաց իւրեանց : Ապա « երանի թողութեան
 որում առաջնորդէ իմաստուն թագաւոր » ըստ ուրումն
 իմաստնոյ. նա երանի հօտին որ ունիցի առաքինի, խոհական,
 ազգասէր եւ անձնադիր հովիւ՝ որով ունին կրթիլ յառա-
 քինութեան Աստուածպաշտութեան, եւ 'ի զանազան գի-
 տութիւնս բարգաւաճեալս : Պատմեաց հարիւրամեայ
 ծերունի ոմն թէ « Յուդեւորեն իմ 'ի հեռաւոր երկիր
 պատահեցայ քաղաքի միում ասէ յորում բնակէին Հայք
 ընդ այլազգիս. զերկու աւուրս շարունակ անցաք ընդ զա-
 նազան միգաջատ եւ խաղողալիւ այգեստաննօք, եւ հա-
 սաք 'ի քաղաքն եւ օթեցաք յօթեւանիւնչ. եւ խնդրեցաք
 յօթեւանագետէ՝ սակաւ ինչ գինի՝ զի կարի խոնջեալ էաք
 'ի ձանապարհի. բայց նա չգտանի երբէք 'ի քաղաքիս գինի

պատասխանեաց . բայց միայն 'ի պէտս դեղոց եւ արքայործ
Պատարագի գտանի առ երեսփոխան եկեղեցւոյս . յայնժամ
զարմանք կարսւ զմեզ եւ յորժամ զպատճառն հարցաք'
ես պատասխանի : և Երեսուն ամօք յառաջ յաճախէին
յազգս մեր 'ի քաղաքիս չափազանց գինեմոլութիւնք
մինչեւ անգամ յայլազգիս եւս . ուստի բազում վաճառա-
կանք 'ի սնանկութեան պատճառս տարադրեցոն . յօտար
երկիր . չէր ոք պիտանի արհեստուոր եւ ոչ վարէին երկիր
'ի մշակութիւն . այլ ամենեքեանք այգեգործք յուժպս գի-
նեաց մօլեալ' տնէ 'ի տուն շրջեալ ուտէին ըմպէին զանա-
զան զեղխութեանց զինքեանս մասնեալ . մինչեւ անկեալ
եղեն մեծի թշուառութեան կարօտ օրական պարէնիւ . եւ ըն-
տանիքն յոյնի' գրբունս այլազգեաց յաճախէին հայթհայ-
թել զաւակացն օրական պարէնս . իսկ քահանայք մեր գնայ-
ին յեկեղեղին առանց սպասելոյ ժողովրդեան , միայնակ
ժամերգութեան պաշտօնս կատարէին . եւ փութով գնային
ընկի խրախճանակից մուրեալ ժողովրդեան :

Յետ ժամանակաց Աստուածային իմն այցելութեամբ
եկին 'ի քաղաքս ազգասէր եւ խոհական վարդապետ ոմն 'ի
նուիրակութիւն . իմացեալ զվտանգաւոր մոլութիւնս . առ
ժամայն առ ինքն կոչէ զերեւելի արս քաղաքիս եւս' իրացն
պատնել յոցին խորհուրդս առաջարկէր . եւ նոքա միարան
զհոգս առ նա յանձն առնէին կատարել . եւ հլու ամե-
նայն բանիցն զինքեանս յայտնէին . Ապա խնդրէր կնքեալ
յամենեցունց աղերսագիր ինչ առ ինքն ուղղել 'ի գտա-
նել հնար ինչ թնձինջ առնելոյ վնասակար գինեմոլու-
թիւնս . զոր ա' թերի եւ անմշտպէս կատարեցին յօժա-
րակամ սիրով . եւ բարեբաղդաբար յայնժմ աւուրս 'ի բա-
ղաքս մեր հասանէր քարեկարգ քաղաքապետ ոմն , առ ոյ

մատոյց զաղերսագիրն մեր Ազգասէր վարդապետն. զոր ընկալեալ սիրով ետ բերել սաստիկ արդելման գինւոյ բարձրաշունչ հրովարտակն Արքունի . եւ յայնմ օրէ երեսուն ամբ են յորմէ հեռէ բարցեալ եղեն թէ օղի եւ թէ գինի եւ ոչ ոք կարէ յանդգնիլ յուճալ նոցին. ահա բարգաւաճնալ տեսանի քաղաքն մեր ամենայն բարեմասնութեանք. եւ բոլորովին կերպարանափոխ. վաճառականք հարուստք. արհեստաւորք ծալտալք. եւ երկրադուրժք ժլլք ՚ի մշակութիւն. վարժարանն մեր յառաջադէմ յուսմունս. եւ եկեղեցին մեր պայծառ առաքելի պաշտօնէիւք. եւ ժողովուրդ ջեմեռանդ ՚ի հոգեւոր պաշտօնս. միաբանասէր, աղքատք եւ նպատամատոյց ՚ի պէտս ազգօգուտ անօրինութեանց՝ ընդ պաշտպանութեամբ բարեկապք եւ ուսումնասէր Առաջնորդք. երջանկաբար կենցաղաւարտք. վասն որոյ չըկարես գտաւել երբեք՝ զոր ցանկատոյ ո :

Ապա զի՞նչ շահ արբեցութենէ արդեօք՝ եթէ ոչ զընկումն ՚ի կրկին կենաց. եւ առ իմ ամենայն թշուառութեանց վտանգ մեծ կորստեան հոգւոյ եւ մարմն. Վասնորոյ խրատէ զմեզ իմաստունս ու մի արբենայք գինով՝ յորում զեղխութիւն է ո քանզի համարձակիմ ասել մայր ամենայն մութեանց լինիլ արբեցութեան. եւ թակարդ ստատանայի. որով ձգէ առ ինքն, ՚ի միասին դատապարտիլ ՚ի հուրն յաւիտենական : Ուր ոչ է պինեմորութիւն անդ թաղաւորէ փառաւոր երջանկութիւն. տէրութիւն ընդ հպատակսիւր. ազգապետն ընդ ազգին իւրում, իշխանք ընդ ռամիկս, տանուտէր ընդ ընտանիս իւր, ցնծան՝ հիշուին, վայելեն զբարութիւնս երկրի. լիանան առատութեամբ զօրս շնորհէ օր ըստ օրէ ձրիապէս վերնախնամ տեսչութիւն իւրոց կա-

Տակառար սիրելեաց. եւ վարձատրէ կրկին կենօք. յաւերժ
կենդանութեամբ. ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ՅԱՆՆԻՆԻ ԴԵՐԵՒ ԶԱՐԵՆԵՆՅՈՒՆ ԵՐԶԱՆԻՆԻՆԻ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ
ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ ԳԵՆԱՐԱՅ

Գ. ՏԵՄԱՐԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՁՈՐՈՑ ՎԱՆԷ .

Երկու տնւոր գիւղ մի է՝ խառն ընդ եօթն տուն քրդաց . որոնք ոչ եկեղեցի ունին եւ ոչ քահանայ : տարին քանի մի անգամ Սալնապատու Սուրբ վանքն կերթան Ս . պատարագ տեսներու : Իսկ թէ որ հոգեւորական պաշտաման համար քահանայ հարկաւորի՝ նոյն վանքէն կամ քովի գիւղերէն բերել կուտան :

Այս գիւղիս վրայ հովանացեալ բարձր բլրակին վերեւ ամառութեան մէջ անմխիթար կ'հեծէ՝ այն Ձորովանք ըսուած հին եւ անուանի վանուց տխուր աւերակներն՝ որն որ տասներորդ դարու սկիզբներն բոլոր հայաստանի Աթոռ զիկոսարանն եղեւ եւ Ս . աթոռոյ բուն յաջորդ կաթողիկոսներն միջոց մը հոս նստեցան՝ վանուց եւ տեղոյն փառաւորութեանը համար :

Հիմայ այն մեծափառ վանուցը տաճարի տխուր աւերակաց հիմունքներն միայն կը նշմարին 32 ոտ լայն եւ 64 ոտ երկայն տարածութեամբ . ամրաշէն պատերու երկու երեսի սրբատաշ պատուական քարերն բոլոր դերի գնացած են . պատի միջուկն մինակ կանգուն մնացեր է . կրով եւ մանր խիճով այնպէս միապաղաղ ամրացած , որ կարծես թէ տեսակ մը քար է . այն շաղխէն փոքր խիճ մը փրցնելու մեծ դժուարութիւն կրելու է . Աւերակաց բոլորովը բաւական հեռաւորութեամբ խաչաւ ձանաց պատուանդան 4 կամ 5 ոտնաչափ բարձրութեամբ

գերեզմանոցի քարեր շատ կան, որոնց վրայի արուեստաշէն խաչաքարերն՝ տաճարի քարերուն նման գերի գնացած են 'ի վան քաղաք եւ ուրիշ տեղեր . ասոնցմէ ոմանք մզկիթի , ոմանք իջեւանի եւ ոմանք կրպակի հիմունք եւ դրանոց դրանդիւններ կ' բաղկացունեն :

Ըհա սյուսէս՝ Չորովանից երեւելի կաթողիկոսարանին մինչեւ քարերն անգամ յաւարի բաժնուելով , տխուր հայրենեացս վրայ՝ ողբալի տխրութիւն մի եւս աւելցուցած է :

Լճակերս Գիւղ .

Չորոյ վանքէն երեք քառորդ հեռու՝ 12 տնուր հայաբնակ գիւղ մի է՝ եկեղեցի մի ունի Ս . Աստուածածին անուամբ, որոյ տաճարն ամուր կամարակապ է . իսկ ժամատունն փայտայարկ . քահանայ չունենալովն համար՝ եկեղեցական պաշտամունքն դատրած է . եթէ կարեւոր դէպք մի պատահի՝ հեռու տեղէ քահանայ բերել կուտան, բայց մեծ դժուարութեամբ . Գիւղացիք երկրագործութենէն 'ի զատ ուրիշ արհեստ չեն գիտեր .

Սւգայ Գիւղ .

Սլան քաղաքի այդեստանեայցը գրէ թէ արեւելեան ծայրին հետ կից՝ մեծ հայաբնակ գիւղ մի է . առաջներն ունեցեր է չորս հատ եկեղեցի՝ որոնց երեքի միայն աւել

բաներն կ'իշմարտին խաչարձաներով • Հիմայ մէկ հասն
միայն կանգուն կայ՝ որ գիւղի մէջ տեղն է՝ Ս • Ստուա-
ծածին անուամբ • տաճարն ամուր կամարակապ է՝ ինկ
ժամատունն փայտայարկ՝ հին եւ ժողովրդեանը համեմա-
տութեամբ խիստ փոքր • որուն համար մեծ փոյթ ունին
գիւղացիք նորոգելու եւ մեծցունելու •

Նոր վարժատան մը հիմնարկութիւն ըրած են եկեղե-
ցւոյ առաջ եւ կ'ջանան աւարտելու • ուր գիւղի տղայք
ժողովելով կրթութիւն եւ ուսմունք սովորին •

Վիւլն բոլոր 48 տուն է • այս գիւղացիք երկրագոր-
ծութենէ՝ ի զատ՝ լաւ խօր (հասիր) դործել ալ գիտեն
որուն նիւթը գիւղի դէմը եղած մեծ լճէն աշնան եղանա-
կին կ'ժողովեն՝ եւ ձմեռ մինչ ի գարուն գործելով վաճ-
աղաք եւ ուրիշ տեղեր կը ծախեն •

Շահպաղի գիւղ

Այս գիւղիս համար աւանդութեամբ կ'պատմեն թէ
պարսից Շահն Վան քաղաք պաշարած ժամանակ, այս գիւ-
ղիս տեղը իւր վրանն հաստատելով եօթն տարի սպասեր է՝
չառ այգիներ տնկել տվեր եւ վերջը տեսեր է որ՝ քա-
ղաքն անձնատուր լինելու հնար չկայ՝ ձգեր գնացեր է •
ասոր համար գիւղի անունը Շահպաղի մնացած է՝ որ շահի
այգի ըսել է •

100 տուն ընտկիչ ունի՝ որոնք ունին վայելուչ եկեղե-
ցիմը Ս • Ստեփաննոս անուամբ • եկեղեցւոյ նորոգութիւնն
Ռ • Մ • Կ • Վ • ին եղած է ինչպէս որ իւր արձանագրու-
թիւնէն կերելի • Ռ • Լ • Գ • Թուականին գրուած հռչա-
կաւոր աւետարան մի ունի՝ որուն կ'անն վարմիր աւետա-

րան . այս լաւեալարանին պատճառաւ թէ քաղաքէն եւ թէ
 գիւղօրէից շատ ուխտաւորներ կ'դիմեն 'ի նոյն եկեղեցին :
 'Նորաշէն գեղեցիկ վարժարանմը ունի , ուր կ'կրթուին
 գիւղացի ուղարկյ մեծ մասն . վարժապետի շահեցողութիւնն
 գիւղացիք իրենց վրայ առած՝ ըստ կարեաց կ'հոգան :
 Շատ երանելի կ'լինէր եթէ միւս գիւղօրէքն ալ ասոր օրի
 նակին հետեւելով՝ ջանադիր լինէին իրենց գիւղերու մէջն
 ալ մէկ մէկ վտրր դպրոցներ բանալ եւ այն կսթնածա
 բաւ մանկունք արնոց մէջ ժողովելով՝ անոնց բանական լի
 նելն իրենց իմաց տային եւ այն վայրերի եւ դառն կեն
 ցադավարութենէն ազատելով՝ բարի եւ առաքինի մարդ
 պատրաստէին՝ ազգին պիտանի անդամ լինելու համար :
 Գիւղս ունի նա եւ շատ մը գիւղերէր այգիներ՝ որոնք մեծ
 ճարտարութեամբ մշակուելով՝ առատ եւ պատուական գիւ
 նի կուտան . որ խիստ յարգի է՝ եւ մեծերու տներ յաճախ
 այս գինի էն կ'գործածուի . գիւղացւոց մեծ վաստակն գրէ
 թէ այս այգիներէս կ'ըղխէ . բայց զանա՛ն ա՛յց . ի՞նչ ալ :

Ե. ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՐԱՐԱՆԱԳԱՆ ՏԻԱՏԱԿԱՐԱՆ ԱՄՔԿԵՐՑ ԳԻՒՂԻ ՀԻՆ
 ԳՐԶԱԳԻՐ ԶԱՇՈՑԻՐ
 Փառք անըաժանելի եւ միասնական սուրբ երրորդ
 դու թեան Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ յամենայն

« սրբոց յամենայն արարածոց յիմանալեաց եւ 'ի զգա-
 « լեաց 'ի հրեշտակաց եւ 'ի մարդկանէ :

« Ըւարտեցաւ քրիստոսահիմն եւ առաքելախոս մար-
 « զարեալէն հոգեբուղին այս տառ՝ ձեռամբ յողնամեղ
 « եւ անարուեստ զբշի անարժան Կարապետի 'ի թուին
 « Պ. Զ. Բ. Հայկազեան սեռիս տումարի եւ հայրապետու-
 « թեան տեառն Դաւ թի, 'ի թագաւորութեան հայոց ազգիս
 « որ կորուսեալ եւ ոչ երեւի, 'ի Ղանութեան թիւրքմէն ազ-
 « գի, որ Իսգանտար բէկ անուն կոչի, 'ի դառն եւ նեղ
 « ժամանակին, որ հարկապահանջութեամբ զՀայք տա-
 « պտեցին. գրեցաւ Ստուածսմասն այս տառ արքունական
 « յերկրիս Թոկաց 'ի վանքն որ կոչի Տպատ ընդ հովանեաւ
 « ամենափոկչիս, ուր է սրբագործ եկեղեցի եւ ձեռնադրո-
 « զին Քրիստոսի սուրբ Կարապետի եւ զօրաւորիս քաջ նա-
 « հատակի եւ այլ հաւաք'ալ Սրբոց • 'ի խնդրոց սրբասէր
 « եւ մաքուր հեգահոգի թովմայ կրաւնաւորի՝ որ ստացաւ
 « զսա յիշատակ բարի հոգւոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց •
 « Քանզի որք մեծութեան եւ ընչից ըղձանան՝ ոչ ինչ
 « աշխատութիւն զմտաւ ամեն. յայլմէ յայլ անցանեն 'ի
 « դաւառս հեռադնաճութեամբ որպէս զի զշահն աճեցու-
 « ցանել մարթասցին նա եւ ընդ համատարած ծովուն
 « ձփանա նաւարկեալք, որք բարկացոյտ ալեօք լեռնացեալ
 « կոհակացն դաշտանան անդնդապտոյտ խորոցն փքացեալ
 « կուտիցին մէտ առ մէտ ալեացն՝ ահարկանող տեսողացն •
 « Իսկ ալիացեալքն 'ի դարիծիցն 'ի խիստ խաւարային ձո-
 « րոցն համարձակին 'ի քարաժեռս դժուարամուտ տե-
 « ղեացն 'ի խնդիր ականցն զանազանելոց լաւ համարելով
 « զմահ անձանց քան ունայն ձեռք զվատացն ժառան-
 « ցել զանուն • Իսկ այլք՝ ըստ գրեական ալուեստին հա-

Դրոցաւք հնոցաց զհոգւոյն գիւտ արուեստաւորելով յա-
 ռաջ բերին զանաւթ պատուական .
 Բայտ սմին սուրինակի պատուական կրանաւորս թով-
 մայ զանկացաւ այսմ հոգեւորականի, լոյսերանդ , ծաղ-
 կաւէտ, վարդափթիթ, անուշահոտ , բուրաստանիս . ստա-
 ջաւ զպատուական եւ զանառիկ մեծութիւնս զպայծա-
 ռութիւն սուրբ եկեղեցւոյ, յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ
 ծնողաց իւրոց . 'ի միտ առեալ զբանն՝ որ ասէ « Երանի
 որ զննիցի յիշատակ 'ի սիօն » .
 Այդ աղաչիմ զամենեւեան հողայեալս 'ի գերեզմա-
 նի . զի ահաւասիկ յաջ եւ յահեակ պատեալ հողով եւ
 'ի ներքոյ անկողնեալ եւ 'ի վերայ մածեալ հողով եւ ոչ
 զոք ունիմ թէ օգնեսցէ ինձ յայսմ տեղոյ . զի յիշիմ
 զամենաթապաւորն եւ զահեղ ատեանն նորա զհրատա-
 րակումն մեղացս եւ զբորբոքումն հոյն եւ յոյժ սրբ-
 տաբեկեալ կամ . Բայց արտասուալի աչօք եւ յառաջա-
 նոք սրտի կողկողագին պաղատանոք դիմեմ 'ի ձեզ եւ ա-
 պաւինիմ . զի վասն իմ աղաչիցէք զատուածն ողորմած
 զի ողորմեսցի 'ի վերայ բազմամեղիս . զի մեղք իմ բա-
 զումն եւ չարիքն իմ մեծամեծ եւ անաւրէնութիւնք
 իմ ծովացեալ ծփին . եւ ալեկոծեալ կորուսանեն զիս .
 եւ արդ՝ կարող է Աստուած 'ի ձեռն այլոյ աղաչանաց
 այլում ողորմութիւն շնորհել եւ ինքն ամենագութն
 Աստուած , ձեզ ողորմեսցի եւ ննջեցելոյ ձերոց , եւ այնու-
 ցիկ՝ ոչք օգնական եղեն ինձ յայսմ կործ եւ զաշխա-
 տաւորքս ամենայն եւ որ զթուղթս կոկեսաց , եւ որք յի-
 շեն հաւատովք զյիշեցեալքս 'ի սմայ՝ նոքա ողորմու-
 թիւն գտցեն 'ի Բրիտոսէ եւ սուրբն զպսակն անթա-
 ռամելի կրկին կենօք եղիցի եղիցի .

Հանձնար լողով բարձն մօլորողներ լանդը ամ անդադ
 անդադ Բանդ Եւհպարի Գիւղի Գրւագիւ Մարտի
 Գալ չաղաւորս Եւրջման-Եւան Եւրջման Եւրջման
 Եւրջման լանդը Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման
 Եւրջման լանդը Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման

Թուական հայկազեան Ռ. Ճ. Խ. Զ. . .
 " (Եւրջման լանդը Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման
 " Միւր Մահմուտ Ազատի շէրի Թուան զԲարձրատեան զամեն
 " այրեաց եւ աւար եւ Թալան տարաւ 'ի Ճիւղամէրի
 " եւ մեք ամենքս փախտական եղեալ գնացաք յօտար
 " գիւղ եւ անդ կատարեցաք զսուրբ գիրքս անմեղադիր
 " լերուք խոշորութեան եւ սխալանաց զրիս , զի այսպիսի
 " շիւար եւ ապուշ մնացաք 'ի տարին բոլոր , մինչեւ ե-
 " ղեւ խաղաղութիւն :

Աւան Եգպեղյ 'ի Եւան 'ի Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման
 Եւրջման 'ի Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման
 Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման Եւրջման

" Ի սուրբ յայտ խորհրդու հայեցողութիւն զմիտս համ-
 բարձեալ հաւատացաք շնորհի սրբոյ պատարագին . ներ-
 գործել առաւել առ կենդանիս . քան զի եւ վասն այնորիկ
 լինի այս ազդմունք սքանչելեացն , որպէս զի որք անսե-
 չեակք են՝ սցսու հաւանեալք կանխեսցին յուսով ըզ
 հաւատոց այս շնորհաց , առ 'ի գտանել զԹողութիւն եւ
 զքաւութիւն յանցանաց իւրեանց սուրբ պատարագան .
 Որպէս ասէ երանելի առաքեալն , եթէ առաւելապէս ա-
 իւրենն Բրիտանի սրբէ զխիղճ մտաց մերոց : Եւ զայս
 հաստատութեամբ պիտեան զի եթէ մեռելոցն այսպիսի մը
 խիթարէ 'ի սուրբ պատարագէս , երանելի է որ 'ի կեանս
 հաւատով զօրին փրկութեան յուսոյ կանխեսցի : Զի ար-

Դարեւ նա սրբեալ զծանրութիւն մեղաց իւրոց արեամբն
Քրիստոսի ազատ եւ անտրտում զերծանի յայսմ աշխարհէ
Վասն այսորիկ ծանուցեալ զծանրութիւն անցաւոր աշխար-
հիս , արտաւառք ամենայն աւուր պատարագեալ դատինն՝
որ բառնայ զմեզս աշխարհի , կացցուք առաջի : Որպէս զի
իւր կամաւոր մահուամբն , որ վասն մեր՝ ի յաւիտենական
մահուանեն զերծուցէ . ով սքանչելի այս խորհուրդ : քան-
զի արդարեւ ՚ի սուրբ պատարագեն յոյժ օգտին կենդա-
նիքն եւ ննջեցեալքն : Արդարեւ ՚ի սրբոյ պատարագիս
քահանայադործ ելն՝ երկիրք բանին , եւ դասք հրեշտակաց
լինալք զնովաւ ապաստւորեն երկրայնոցս , երկնայինքն կը-
ցորդին տեսանելիքն եւ անտեսանելիքն :

Աստի պարտէ մեզ ամենայն երկիւղիւ եւ սուրբ սրբա-
տիւ, կաթմին առաջի, եւ կատարել զտէրունական շարժա-
րանայն խորհուրդ, զնորին նմանութիւն կերպարանել
քանդի յայնժամ ճշմարտութեամբ 'ի մէնջ Աստուծոյ
պատարագ մատուցանի, յորժամ զմեզ իւրն բնծայեմք, եւ
յայն պարտէ փութալ որպէս զի, յետ վայելելոյ 'ի սրբոյ
խորհրդոյն շնորհն, յերկն դիւն Աստուծոյ զանձինս կա-
ցուցուք մի եւ մի իրօք յայսմ սրբութենէս հեռացուք
եւ մի զմիմեարեւելիւնս տտի, պատրեալք ընդարձակ
հեշտութեանց անձանց՝ կորուսուք: Այլ որպէս եւ Ան-
նա՝ որ յետ դուանելոյ զպտուղ աղաչանաց իւրոց, ետ ըզ-
նա առաջի տեսաւ՝ նոյնպէս, եւ մեք վայելելով 'ի շնորհ
պարգեւանցն Աստուծոյ, ընծայեցուք զանձինս մեր նմին
բարեազ գործոց:

Անդէոս է- գայլ :

Րնդէոց երամ

Ազատ 'ի գայլոց

Ժողովեալ 'ի մի

Իմէջ անտառաց

Ասէն այր ցնկեր :

Եկայք գտցուք ճար

Ազատիլ յարժամ

Իշար դազանաց :

Եթէ կազդուք մեք

Իսէր միութեան,

Շրջիմք համարձակ

Իհովիտս 'ի դաշտ :

Լուեալ զայս գայլոց

Չարհուրեալ ընդ այն,

Թէ գուցէ սոքա

Հզօր միացեալ

Մերս միշտ լուծցեն

Չօրեղ բռնութիւն :

Ոմնն ծեր գայլ

Ասէ ցընտա :

Եկայք մեք սիրով

Չաստուած գոչեցուք

Չի խորհուրդ նոցա

Վաղիւ ցրեցէ :

Բանք ծերոյն յարգեալ

Սկսան հրկել
Եւ շերմ սիրով
Ջաստուած աղաչել :
Իմիում աւուր
Իգալ պատահել,
Անդեայքն փախեան
Եղեն ցիր ու ցան :
Տեսեալ զայն գայլոց
Խռախութեամբ լռցան
Ջի խորհուրդ նոցին
Ոչ կատարեցան :

Իորատէ առակս՝ զի յորժամ թշնամիք մեր չար խորհի-
ցեն եւ մեր չկարիցեմք կալ ընդդէմ նոցա , պարտիմք
աղօթիւք զՍտուած աղաչել զի ցրուեսցէ զայն խոր-
հուրդ նոցին :

Արշ-իւ Յ . Աշ-իւր Ժ . Կառնի .
Եւր-իւ Վ . Վարդայ .

ԿԱՆԵԱՅ ՋԵՐԳԻՐ Ի ՎԵՐԱՅ ՈՂՆՈՒ :
ՅՈՒԲ . ԻՁ . 7 :

Լորկինք զուարթ կապուտակ
Յաւիտենից պահէ կարգ :
Արեգին շող տայ ծաւալ
Հուր զեղերտաւ ամենայն :
Ծագի լոյս յերկիր
Փարատի մըւայլ :

Դնտակ հողոյ յարաշարժ

Տայ օրական իւր թաւալ

Տիւ եւ գիշեր են անդարձ

Որք զնովաւ ման առնուն •

Սահին ժամանակք

Գան անգրաւ դարք •

Ղեպէ զուղին տարեկան

Զարեգակամբ առեալ ման •

Որով եւ չորք եղանակք

Մի զմիոյ դան յաջորդ •

Ծիծաղապելն գարուն

Զձմեռն վանէ •

Սրգաբերիկն այն ամառ

Զիւր վայելուչ տես սիրուն

Ի զբրաւելն գարնան

Յառաջ բերէ լի արդեամբ •

Օ՛ն մուտ ՚ի պարտէզ

Ժրաշան մըշակ •

Ընդ քաղցրահամ մրսեղէնք

Ախորժ քմաց ՚ի ճաշակ •

Անդ քաղցրանան երգ քմաց

Օրհնել զաստուած յաւիտեանց •

Բուրէ աշուն

Նոր հոտ ըզպայուն •

Ա. Գ. Ալիքեր (Ժառանգ)

որոյ վ. վարդա •

Լուծուի Յուդիս ահայ Հանդիւնին Տուն առ քուն :

Հայրս մի քիչ քիչ քիչ

- 1 . Նկնաձեւ եւ անպիտան թերթի է՝ թուլթի տերեւ . որ փոքրիկ հովէմը անգամ կը շարժի ծառին վրայ :
- 2 . Րստ ժամանակին կը ժողովին պրտուեայ ամաններու մէջ, շերամներուն կը կերցնեն :
- 3 . Նոյն թուլթի տերեւները շերամի փորուն մէջը մետաքս կը փոխուի . եւ անոր փորտեայ միջէն դուրս կու գայ :
- 4 . Ս'ետաքսապործը նոյն դուրս ելած մետաքսը որ հետտիւք կը մաքրէ եւ կը պայծառացնէ . եւ յետոյ կերպասապործի ձեռք կանցնի :
- 5 . Նոյն ազնիւ մետաքսն վաճառականներ յերկրէ յերկիր կը տանեն , եւ մեծամեծ վաճառաշահութիւններ կընեն :
- 6 . Հայտնի է որ՝ Թագաւորներ եւ Խաչուական անձինք մետաքսեղէն զգեստներ կը հագնին եւ անով կը պերճանան :
- 7 . Տէրունական տաճարի օփոռոցներ , ծածկոյցներ , շուրջառներ եւ այլն , սոյն ազնիւ մետաքսէն կըլլան . վասնորոյ Սրբութեան մերձաւոր ալ է :
- 8 . Իւր անունն յայտնի է որ՝ Երկու բառով կը բաղկանայ . Բուրի քիւրէ . ք . յ